

STANISŁAW PAWŁOWSKI, Poznań.

ROLA GEOGRAFII W ŻYCIU NARODÓW.

(Le rôle de la géographie dans la vie des nations).

Może ktoś przyjąć ten tytuł potrząsaniem głowy, co — jak wiemy — wyraża powątpiewanie. Mogą się znaleźć i tacy, którzy od razu zaprzeczają temu, jakoby geografia, nauka, której nawet w szkole należycie się nie uczy, mogła wywrzeć jakiś wpływ na życie narodów.

A jednak mimo te wątpliwości i zastrzeżenia wpływ geografii na społeczeństwa jest bardzo duży. Jeżeli bowiem przez geografię rozumieć będziemy — w ogólnym znaczeniu — wiedzę o ziemi, a — w szczegółowym zastosowaniu — znajomość krajów, a w ostatecznym ujęciu syntezę stosunku człowieka do ziemi, — to kto bez tej nauki może się obejść? Ani jednostka ani żadne ugrupowanie społeczne ani organizacja polityczna. Geografii potrzebuje każdy gospodarujący człowiek, każde nawet najmniejsze i najsłabsze społeczeństwo i każde państwo. Jeżeli o historii mówi się, że jest „mistrzynią życia“ — to o geografii należałoby powiedzieć, że jest „kierowniczką życia“. Istotnie, geografia, wyrażająca się w znajomości świata, w pewnym zespole wiadomości o własnym kraju i o krajach sąsiednich i dalszych, — geografia, wnikająca w istotę stosunku tzw. warunków i czynników geograficznych do ludzkości, — nie może nie zwracać uwagi i woli ludzkiej w kierunku dla tej ludzkości najkorzystniejszym. W tym sensie jest geografia nauką pożyteczną a więc praktyczną, a nie teoretyczną tylko.

W czym zaś leżą walory geografii? Głównie w tym, że rozważa i mówi o czynnikach niezmiennych (w znaczeniu czasu geologicznego, działających na czynnik zmienny, jakim jest człowiek. Reakcja falującego wечно i zmieniającego się elementu ludzkiego na mało zmieniające się lub wogóle niezmiennie czynniki przyrodzone, — musi posiadać jakieś formy mniej więcej stałe. Właśnie zasadniczym celem geografii jest: badać i poznawać owe formy, zbierać i ustalać prawa, którymi ludzkość kierować się powinna.

Tu dochodzimy do niezwykle ważnego pytania, co rządzi ludzkością, co wpływa na postępowanie społeczeństw i państw? Czy tylko pewne

CBGİOŚ, ul. Twarda 51/55
tel. 0 22 69-78-773

Wa5148530

2 NH-39867/75

http://www.cbgios.pl

w procesie historycznym wytworzone przyzwyczajenia, uświęcone tradycje lub od czasu do czasu pojawiające się ideologie, — czy także owe stale działające na ludzkość a niezmiennie warunki geograficzne.

Nie ulega wątpliwości, gdyż da się to stwierdzić na wielu przykładach, że przyczyny licznych posunięć i decyzji narodów znajdowały i znajdują swoje uzasadnienie w warunkach geograficznych. Położenie geograficzne, konfiguracja kraju, rozwój wybrzeży i dostęp do morza, bogactwa przyrodzone kraju, ustrój sieci rzecznej, ogólny układ sieci komunikacyjnej, charakter granic, gęstość i jakość zaludnienia, — to wszystko wpływało i wpływa nie dwuznacznie na losy i na politykę narodów i państw. Tzw. „żywotne interesy“ państw i narodów nie są niczym innym, jak interpretacją otaczających je warunków geograficznych.

Właśnie w okresach, kiedy społeczeństwa chwytają za broń, uważając wojnę za jedyną formę regulowania stosunków międzyludzkich, właśnie w momentach, w których czynnik ludzki wykazywać zaczyna szczególną aktywność ale zarazem płynność, — w takich momentach muszą dojść do głosu i dochodzą czynniki niezmiennie. Chwyta się ich człowiek i atakujący i broniący się, dopatrując się słusznie w warunkach geograficznych uzasadnienia i podpory swojej akcji. W takich czasach wyraz „geografia“ nabiera specjalnego znaczenia. Już sam dźwięk tego wyrazu w okolicznościach przełomowych dla społeczeństw i państw, wzbudza poważne refleksje, pobudza do myślenia, zachęca do czynów. W momentach, w których za świata fantazyj i marzeń, teoretycznych dyskusyj i deliberacyj politycznych schodzimy na grunt realny, w momentach, w których sięgamy po mapę geograficzną, — w tych momentach skłonni jesteśmy inaczej patrzeć na geografję. W takich chwilach zaczyna się też ujawniać w całej pełni niezaprzeczonej rola geografii. Toteż we wszystkich pociągnięciach dotyczących życia wewnętrznego i zewnętrznego państw i narodów, nie można nie korzystać z usług geografii. Polityk i wogóle mąż stanu, wojskowy i administrator, budowniczy i kierownik życia gospodarczego, projektodawca, czy twórca szlaków komunikacyjnych, wreszcie wychowawca czy przywódca — wszyscy potrzebują geografii. Przy pomocy geografii rozstrzyga się, przy pomocy geografii propaguje się pewne cele i idee, przy pomocy geografii wreszcie buduje się, stwarza i zdobywa.

Kto więc zapomina o geografii w chwilach dla narodu i państwa decydujących, ten może narazić sprawy publiczne na dotkliwe niepowodzenia i bolesne straty.